

MAHMUT KAPLAN'IN GÖRÜNTÜNÜN ÖTESİ ADLI HİKAYESİ ÜZERİNE METİNDİLBİLİM AÇISINDAN BİR YAKLAŞIM

Araş. Gör. Asu ERSOY

Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Türk Dili ve Edebiyatı Doktora Öğrencisi

ÖZET

Bu çalışmada, değerli hocam Prof. Dr. Mahmut KAPLAN'ın Görüntünün Ötesi adlı hikayesinin metindilbilim açısından bir yaklaşımla incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada, hikaye metin inceleme çalışmalarındaki bağdaşıklık (örtük yapılar, eksiltili yapılar, artgönderimler) ve tutarlılık görünümleri bakımından ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Metindilbilim, Görüntünün Ötesi, bağdaşıklık, tutarlılık

A TEXT LINGUISTIC APPROACH TO THE STORY OF MAHMUT KAPLAN'S BEYOND THE IMAGE

ABSTRACT

In this study, it is aimed to research the story of "Beyond the Image" by my valuable teacher Prof. Dr. Mahmut Kaplan in terms of text linguistics. In this paper, the story will be discussed in terms of Text Linguistics cohesion (implicit and elliptical structures, anaphoriques) and coherence.

Keywords: Text linguistics, Beyond The Image, cohesion, coherence

I- Giriş

Dilbilimin çalışma alanlarından biri de metin dilbilimidir. Metin dilbilimin amacı, metinlerin yapılarını, yani dilbilgisel ve içeriksel kurgulanış biçimlerini ve bildirişimsel işlevlerini ortaya çıkarmak ve uygulamalı örneklerle göstermektir (Balcı 2006). Bütün bunlar gerçekleştirilirken metnin dilbilgisel ve anlamsal özellik ve içeriklerinin çözümlemesi cümleler arası düzenlemeyi temel alan *küçük yapı* ve cümlelerden yola çıkarak metnin bütünlüğünü esas alan *büyük yapı* özellikleri bakımından ve bunların içerdiği *bağdaşıklık ve tutarlılık ilkeleri* etrafında sonuca ulaştırılır (Onursal 2003, Günay 2007: 65-105 vd.). Ayrıca bunların dışında metnin bir takım anlatım teknikleri açısından ele alınması da mümkündür.

Mahmut Kaplan'ın *Görüntünün Ötesi* adlı hikayesine bu yapı, ilkeler ve teknikler yanında hikayenin şahıs, zaman, mekan, olay kadrosu açısından

yaklaşıldığında şahıs kadrosunu *Asuman (öğretmen), anlatıcı, Nurdan (öğretmen), Aydın Bey (resim öğretmeni), Funda (öğrenci), Müdür Yardımcısı (okul), Şaziment (çaycı), Nadir Bey, ev arkadaşı, Hz. Adem, Şeytan*; hikayenin zamanını *bahar, tek bir gün – nevrüz günü*; mekanını *ilçe, ev, okul, sokak, koridor, salon, oda, merdivenler*; olay kadrosunu ise *karşılaşma, hatırlama, düşünme, sevgi, hüznün, ürperme* gibi hadiselerin oluşturduğu görülür.

Aşağıda inceleme kısmında ana fikri ile birlikte hikayenin çok kısa bir gelişimi verilmiştir. Hikaye, önce anlatım tekniği açısından ardından cümleler arası düzenlemeyi temel alan *küçük yapı* ilkesi *bağdaşıklık* bakımından ele alınmıştır. Daha sonra cümlelerden yola çıkarak metnin bütünlüğünü esas alan *büyük yapı* özelliklerinin göz önüne alındığı *tutarlılık* ilkeleri bakımından ele alınmaya çalışılmıştır.

II- İnceleme

Hikayede anlatıcı ve Asuman arasında cereyan eden olaylar belli bir düzenekte karşımıza çıkmaktadır. Metinde anlatıcının, Asuman isimli öğretmene duyduğu ilginin hiçbir şekilde değişmeyeceği vurgulanmıştır. Olay bir okulda geçer ve yazarın okulun merdiveninde Asuman'la karşılaşmasıyla başlar. Asuman'la konuşmaları ve içinden geçirdikleri çerçevesinde olaylar gelişir. Hikayede yer yer beyitlerle süslenmiş mısralar ve teşbihlerden faydalanarak kurulmuş cümlelere rastlanır. Metinde şahıs ve olaylar bakımından çizgisel bir gelişim sözkonusudur. Ayrıca metinde birinci plan ve arka plan anlatım tekniği (Filizok 2011) sıkça uygulanmıştır. Örnek olarak:

(1) *Merdivenin basamaklarında karşılaştık. Üç numara kesilmiş saçlarıma bakıp güldü. "Hoş geldin." dedi. Sonra ekledi : "Ay valla kilo almışsın." Bir iki kelime daha konuşup aynanın karşısına geçti. Saçlarını düzeltti. Sonra tekrar geldi. Baktım yüzünde, gözlerinin altında belli belirsiz çizgiler. İçimden tiz bir feryat koptu. Birden Nurdan'ın sesi kulağıma fısıldadı: Maddi güzellik kabir kapısına bile ulaşamaz. Maddede boğulmamalı gönül. Sevgi fizikte aranmamalı. Aynaya bakarken, Asüman'ın yüzünde bir hüznün bulutunun uçuştüğünü sezdim. O an makyaj yaptığını anladım. Eskiden yapmazdı. İhtiyacı da yoktu. O da ihtiyaç duymazdı. Çantamdan kitabımı çıkardım. Başımı kaldırıp baktığımda aynanın karşısında kimse yoktu. Aynanın karşısına ben geçtim bu kez. Yeni görüyormuş gibi baktım kendime. Aklar artmış. Aynada, yıllar öncesi bir rüya atmosferinde yansdı.*

(2) *Renksiz bir dünya. Çok basit bir ifade. Basmakalıp.. İlk aklıma gelen bu ifade oldu. Renksiz bir dünya. Asuman'ın koridorda çatlayan kahkahası doldu kulaklarıma. Düşüncelerim, içine taş atılmış bir durgun su gibi bulandı. Tutanağı imzalamaya götürmüştüm. Siyah bir elbise giymişti. Kısa kesilmiş saçları biçimli alnını halelemişti. Not defteri elindeydi. Adımlarımı sürüyerek elimdeki tutanakla yaklaşıyorum. Aydın Bey, resim öğretmeni Aydın Bey'in anlattıklarından keyfe gelmiş kahkahalar atıyor. Asuman'ın kahkahası kulaklarıma yapışmış sanki.*

(3) *İşte kapıdayım elimdeki tutanakla. Başyardımcının odası kalabalık. Tutanak,dedim. İmzaya davrandı. Hayır, günlük plan değil, tutanak, dedim. Tutanak, dedi, pos bıyıklarının ardından gülerek. Masasına bırakıp çıktım. Salona döndüm. Kendimi bir koltuğa yığılurcasına bıraktım. O, karşımdaki koltukta oturuyor. Kusursuz bir güzellik diyorum içimden, kusursuz.. Hilkat hiçbir masraftan kaçınmamış. Bana bakıp gülümsüyor. Gonca kahkahasını zaptedemeyince açılıyor. Kızıl bir gülün şuh ve şakrak açılışı bu. Gül, diyorum.Gonca daha güzel. Neden diyorum açılınca gül böyle yavan, böyle gevşek? Düşüncelerim dağılıyor, toparlayamıyorum. Not defteri elinde. Evet hatırladım. Not soracağım. Funda'nın derslerini soracağım.*

Bir metinde sadece olayların ve bu olaylarla ilgili konuşmaların anlatılması birinci planı oluştururken, arka plan genellikle çevre ile ilgili tasvirler, anlatıcı tarafından yapılan açıklamalar vb.den oluşur (Filizok 2011). Yukarıdaki paragraflarda da eğik yazılı kısımlar birinci plana örnek oluşturan bir anlatım biçimi iken, altı çizili cümleler ise arka plan anlatımına örnek teşkil eder. İnceleme konusu yaptığımız Mahmut Kaplan'ın *Görüntünün Ötesi* adlı bu hikayesinin daha ilk, giriş paragrafında ((1) numaralı örnek) karşılaştığımız bu anlatım tekniği metin boyunca da (hikayede 2. ve 3. paragrafı meydana getiren 2. ve 3. örnekler) kendisini sürekli gösterir.

Cümleler arası düzenlemeyi temel alan *küçük yapı* ilkesi *bağdaşıklık* ile söz konusu olan, metni oluşturan tümceler arasındaki dilsel ilişkilerin düzenlenişidir. Metin, bağdaşık tümce dizilişleridir ve birden çok tümceciğin kendi içindeki bir bağıntısı ve ilişkisi ile oluşmuştur. Bu durumda bağıntı, tümceler art arda gelmesini ve metnin çizgiselliğini belirtir (Günay 2001:59).

Bağdaşıklık ilkesi bakımından bir metinde art gönderim, eksilteli yapılar, bağlantı unsurları ve örtük yapı unsurları gözden geçirilir.

Mahmut Kaplan'ın *Görüntünün Ötesi* adlı bu hikayesine art gönderim öğeleri açısından yaklaştığımızda metinde öncelikle art gönderim hususiyetinin alt unsuru olan yinelemeler karşımıza çıkar. Şahıs kadrosu açısından yinelemeler daha çok hikayede birinci sırada yer tutan Asuman ve anlatıcı etrafında kendini göstermektedir:

(4) *İçimden tiz bir feryat koptu. Birden Nurdan'ın sesi kulağıma fısıldadı.*

(5) *Asuman'ın koridorda çatlayan kahkahası doldu kulaklarıma.*

Hikayenin olay kadrosunda öne çıkan *gülmek, kahkaha atmak, ürpermek, bakmak, gülümsemek* olayları (hareket kavramları ve bunlar etrafında gelişen olaylar) yanında her ne kadar bırakmak, yaşamak gibi olaylar bulunsa da bu bahsettiklerimiz metinde hem diğerlerine nazaran sıkça yinelenmeleri hem de dolayısıyla metnin ana çizgilerini oluşturmaları bakımından önem taşır. Ayrıca bunlarla irtibatlı olarak kullanılan vücut azaları da dikkat çekicidir. Aşağıdaki örneklerde bu durum açıkça görülmektedir:

(6) Asuman'ın koridorda çatlayan *kahkahası* doldu kulaklarıma. Düşüncelerim, içine taş atılmış bir durgun su gibi bulandı.

(7) Üç numara kesilmiş saçlarıma bakıp *güldü*. "Hoş geldin." dedi.

(8) Renk kehkeyşanı içinden çirkin ayaklarına *bakıyor*. Bütün varlıklar bu renk çağlayanının örttüğü ayaklarına *bakıyor*.

Metinde yazar, vücut organlarını sıklıkla kullanmakla birlikte daha ziyade bunlardan *yüz, saç, el, baş, göz, dudak* organlarına yer vermiştir. Hikayeden seçilen şu cümleleri bu durumu örnek verebiliriz:

(9) Aynaya bakarken, Asüman'ın *yüzünde* bir hüzün bulutunun uçtuğunu sezdim. O an makyaj yaptığımı anladım."

(10) *Gözlerine, gözlerinin* ta derinliklerine bakıyorum."

(11) *Elimde* kalem bekliyorum."

Yazar yukarıda değindiğimiz gibi hikayesindeki mekan kadrosunu *ilçe, ev, okul, sokak, koridor, salon, oda, merdivenler* etrafında kurmuştur. Ancak metinde art gönderim - yineleme hususiyetleri açısından bunlardan öne çıkanları aşağıdaki (12), (13) ve (14) örneklerinde geçen *oda, salon* ve *koridor* unsurlarıdır:

(12) Öğretmenler *odasına* geri döndüm.

(13) Biz hemşehriyiz, diyor Asuman. Ardından yine bir kahkaha çatlayıp *salona* yayılıyor.

(14) Renksiz bir dünya. Asuman'ın *koridorda* çatlayan kahkahası doldu kulaklarıma.

(15) Başımı kaldırıp baktığımda *aynanın* karşısında kimse yoktu. *Aynanın* karşısına ben geçtim bu kez.

(16) Kendimi bir *koltuğa* yığılırcasına bıraktım. O, karşımdaki *koltukta* oturuyor.

Yukarıdaki (15) ve (16) örnekleri ise metnin eşya kadrosunu oluşturan *masa, sandalye kitap, çanta, ayna, koltuk, kapı* kelimelerinden yinelenen unsurları göstermektedir.

Bir hikayede esas unsurlar metin boyunca ve sıklıkla tekrar edilen unsurlardır. Ancak bunların yanı sıra hikayede bir takım unsurlar veya kısımlar ise doğrudan verilmez yahut eksik bırakılır ki bu husus da bağdaşıklık ilkesinin alt başlığını oluşturan eksilteli yapıların incelenmesini gerekli kılar.

Bu çerçevede metindeki eksilteli yapılar için gösterilebilecek örnekler de cümle düzeyinde özne, nesne, tamlayıcı veya yüklem gibi bir unsurun veya bu unsurlar içerisindeki bir kelimenin ifade edilmemesi etrafında ortaya çıkar.

Özne veya öznenin içerisinde bir unsurun düşürülmesi veyahut zikredilmemesi dolayısıyla ortaya çıkan eksilteli yapıları yazarın oldukça sık kullandığını söylemek gerekir. Aşağıdaki (17) - (21) örneklerinde parantez içindeki unsurlar zikredilmemiş eksilteli unsurlardır:

(17) (O) Siyah bir elbise giymişti.

(18) (O) İmzaya davrandı.

(19) (Asuman) resim öğretmeni Aydın Bey'in anlattıklarından keyfe gelmiş kahkahalar atıyor.

(20) (Ben) Gülüyorum, (ben) (ona) cevap vermeden, (ben) boş boş bakıyorum (onun) yüzüne.

(21) (Ben) (ona) Yapma diyorum içimden.

(22) (Ben) (o) Aynaya bakarken, Asüman'ın yüzünde bir hüzün bulutunun uçtuğunu sezdim. O an (onun) makyaj yaptığını anladım. (Onun) makyaj yapmaya) İhtiyacı da yoktu.

(23) (Onun) Kısa kesilmiş saçları biçimli alnını halelemişti. (Onun) Not defteri elindeydi.

Yukarıda verilen (22) ve (23) örneklerinde öznenin unsuru eksiktir. (22). örnekte ise aynı zamanda özne de eksiktir. Görüleceği üzere (20) ve (21) örneklerinde ise özne ile birlikte tamlayıcı unsur da düşürülmüştür. Bu durum aşağıda örneklerde yine karşılaşılabilecektir.

Aynı durumu aslında yazarın cümlelerinde yine oldukça sık karşılaştığımız tamlayıcı unsurlar için de söylemek doğru olacaktır. Yazar sıklıkla cümlede tamlayıcı veya tamlayıcıdaki bir unsuru yahut bir takım zarfları kullanmamak suretiyle bu tür yapıları hikayesinde çokça kullanmaktadır:

(24) O da (makyaj yapmaya) ihtiyaç duymazdı.

(25) (Ona)Yapma diyorum içimden

(26) (Hayatımda) İlk kez böyle bir şeyle karşılaşıyorum.

(27) Biz (senin ile) hemşehriyiz, diyor Asuman.

(28) (O an) Buğdayın ağızda erirken çıkardığı tadı duyar gibiyim.

(29) Merdivenlere (doğru) yürüyorum.

(30) Adem, buğdaya (doğru) uzanıyor.

Yukarıdaki (24), (25), (26), (27) ve (28) örnekleri tamlayıcı unsurlar zikredilmemiş olan eksilteli yapılardır. (29) ve (30) örneklerinde ise edatlar söylenmemiştir.

Ancak hikayede nesne ve yüklem unsurlarında görülen bir diğer eksilteli yapıların karşımıza sıklıkla çıkmadığını belirtmek gerekir:

(31) O an makyaj yaptığını anladım. Eskiden (makyaj) yapmazdı

(32) İşte kapıdayım elimdeki tutanakla (...) Tutanak, dedi, pos bıyıklarının ardından güler. Masasına (tutanağı) bırakıp çıktım.

(33) Dudaklarım titriyor. Belirsizce (dudaklarımı) ısıriyorum.

(34) Tabiat kelimelerle anlatılamayacak bir ürperişin eşiğinde (duruyor).

(35) Şaziment, herkese çay (getir) lütfen. Buradaki herkese (çay) (getir).

Yukarıda verilen (31), (32) ve (33) örneklerinde nesne unsuruna, (34) örnekte yüklem unsuruna, (35) örnekte ise hem nesne hem de yüklem unsuruna cümle içinde yer verilmemiştir.

Metni bağdaşıklık bakımından incelerken dikkat etmemiz gereken hususlardan biri de *örtük yapı* kavramıdır. Bir metinde doğrudan verilmeyen ancak dolaylı ya da dolaysız olarak ulaşılabilecek bilgileri anlatmak için kullanılan bu tür yapılar sezdirim ve çıkarsama yoluyla belirlenir (Günay 2007: 86-88).

Sezdirimler tümcenin var olan yapısı içinde anlamsal ya da mantıksal akıl yürütme ile kazanılacak ek bilgileri içerir (Günay 2007: 86). Aşağıda verilen (35) örneği yazarın sezdirim yoluyla anlatıcının Asuman'ın bu sözleri karşısında şaşkınlık duyduğunu ve bu şaşkınlık üzerine Asuman'ın da kahkaha attığını örtük olarak anlatmak istediğine örnek teşkil eder. Çıkarsama ise en başta bir akıl yürütme işi olup metin içinde açık olarak belirtilen bir bilgiden ya da okurun kültürel ve ansiklopedik olarak bildiği varsayılan bir bilgiden yola çıkarak söylenmemiş yeni bir bilgiyi çıkarma işidir. Mesela, "Hans Alanya'da yaşıyor.Almanlar Akdeniz bölgesini seviyor" ifadesinde kültürel olarak Hans adının Almanlara ait olduğu bilinir. "Hans Almandır" bilgisine ulaşmak bir çıkarımdır (Günay 2007: 87-88). Yine aşağıdaki (36) örneğinde de gonca kelimesinin Asuman için kullanıldığı bilgisini çıkarsama yoluyla tespit ediyoruz.

(35) Biz hemşehriyiz, diyor Asuman.Ardından yine bir kahkaha çatlayıp salona yayılıyor.

(36) Gonca kahkahasını zaptedemeyince açılıyor. Kızıl bir gülün şuh ve şakrak açılışı bu.

Görüntünün Ötesi adlı metindilbilim açısından bir yaklaşımla inceleme konusu yaptığımız bu hikaye on ayrı paragraf halinde oluşturulmuştur. Bu paragrafların neredeyse hemen hepsinde, yukarıda yalnızca iki örneğini verdiğimiz, sezdirim ve çıkarsama yoluyla elde edilen bilgileri gizleyen örtük yapıların bulunduğunu görürüz.

Tutarlılık ise; metni baştan sona kadar anlamsal olarak yani soyut olarak incelemek demektir (Onursal 2003). "Metinde kişi, olay, durum gibi konuların farklı biçimde yinelenmesi, önceden kullanılan ya da sonradan kullanılacak metin içi öğelere gönderimde bulunması anlatımı zenginleştirir. Bu, okuyucunun metinde geçen şeyleri anlamasını ve kişi, olay ya da durum arasında ilişki kurmasını sağlar". Bu çerçevede de "Bir metnin tutarlı olması her yeni bilginin öncekilerle ilintili, bağıntılı olması ve önceki bilgilere katkı yapmasıyla gerçekleşir" (Günay 2007: 117-119).

On paragraftan oluşan hikayemizde metin bütünü (büyük yapı) bakımından tutarlılığı oluşturan unsurları paragraflar arasındaki ilişkileri irdeleyerek elde edebileceğimiz gibi cümleler arasındaki bilgilere katkı yapan ifadeler yoluyla da tespit edebiliriz. Örneğin, paragraf açısından baktığımızda şunları söyleyebiliriz: Birinci ve ikinci paragraflar arasında tutarlılığı sağlayan

unsurlar kişi kadrosu (Asuman) çerçevesinde kendisini gösterirken, ikinci ile üçüncü paragraflar arasında ise yine Asuman ve eşya (tutanak), 1 ve 3. paragraf arasında ise yine Asuman (gonca)'dır. Bu durum bir, iki ve üçüncü paragraflardaki Asuman ve tutanak ile ilgili olan şu cümlelerle teyit edilir:

1. paragraf: (...) Bir iki kelime daha konuşup aynanın karşısına geçti. Saçlarını düzeltti. Sonra tekrar geldi. *Asuman'ın* yüzünde bir hüzün bulutunun uçtuğunu sezdim. O an makyaj yaptığını anladım. Eskiden yapmazdı. İhtiyacı da yoktu. O da ihtiyaç duymazdı. (...).

2. paragraf: Siyah bir elbise giymişti. Kısa kesilmiş saçları biçimli alnını halelemişti. Not defteri elindeydi. (...) Aydın Bey'in anlattıklarından keyfe gelmiş kahkahalar atıyor. (...).

2. paragraf: (...) Adımlarımı sürüyerek elimdeki *tutanakla* yaklaşıyorum. (...).

3. paragraf: İşte kapıdayım elimdeki *tutanakla*. Başyardımcının odası kalabalık. *Tutanak*, dedim. İmzaya davrandı. Hayır, günlük plan değil, *tutanak*, dedim. *Tutanak*, dedi. (...) Bana bakıp gülümsüyor. *Gonca* kahkahasını zaptedemeyince açılıyor. Kızıl bir gülün şuh ve şakrak açılışı bu. (...).

Metinde yeni bilgiler çerçevesinde ifadeler, bir cümlenin önceki cümlelerle tutarlılığı bakımından özelleştirme, genelleştirme, karşıtlık ve karşılaştırma, sebep-sonuç ilişkileri etrafında ele alınabilir (Yılmaz, Jahiç 2007). Aşağıdaki ifadelerden (37) ve (38) özelleştirmeye, (39) genelleştirmeye, (40) sebep-sonuç ilişkisine, (41) ve (42) karşıtlık, (43) karşılaştırma-benzetme ilişkisine örnek teşkil eder. Bunlardan Asuman'ın *goncaya* benzetilmesi yeni bir bilgidir. Bu bilgi *goncanın* Asuman'ın yerine kullanılması olup bu da özelleştirme görünümü çerçevesinde yer alır.

(37) Gonca kahkahasını zaptedemeyince açılıyor. Kızıl bir gülün şuh ve şakrak açılışı bu. Gül, diyorum. Gonca daha güzel. Neden diyorum açılınca gül böyle yavan, böyle gevşek?

(38) Yüreğimde bir Fuzuli hıçkırığı.

(39) Maddi güzellik kabir kapısına bile ulaşamaz. Maddede boğulmamalı gönül. Sevgi fizikte aranmamalı.

(40) Asuman'ın koridorda çatlayan kahkahası doldu kulaklarıma. Düşüncelerim, içine taş atılmış bir durgun su gibi bulandı. Sebep-sonuç ilişkisi

(41) Gülümsüyor. Hayır gülümseme diyorum içimden.

(42) O an makyaj yaptığını anladım. Eskiden yapmazdı.

(43) Tak, tak, tak, adımları kar taneleri gibi içimde akisler bırakarak kayboluyor.

Bahsettiklerimizin yanı sıra aşağıda verilen (44) – (47) örneklerinde geçen cümlelerde hikayenin dördüncü paragrafındaki Adem-buğday ilişkisi, dokuzuncu paragrafındaki buğday kelimesi, dördüncü paragrafındaki şeytan kelimesi, altı ve dokuzuncu paragrafındaki tavus kelimesi metnin önceki ve sonraki cümleleriyle tutarlı değildir. Bunlar metnin içsel tutarlılığını bozuyor gözükmektedir.

- (44) Adem, buğdaya uzanıyor.
(45) Buğdayın ağızda erirken çıkardığı tadı duyar gibiyim.
(46) Şeytanın ensemden kıs kıs güldüğünü duyar gibiyim
(47) Tavus, yüzüstü kovuluyor cennetten.
(48) Tavus ayaklarından utanıyor.

Ancak, yukarıdaki (44) örneğinin Eski Türk Edebiyatı metinlerinde kullanılan ve Hz. Havva ile Hz. Adem'in buğdaydan yer yemez her ikisinin çıplaklıklarının ortaya çıkmasını hatırlatması esas alınır ve ardından gelen

(49) Başım dönüyor.”Arzu ser-geşte-i fikr-i muhal eyler beni” . Dipsiz bir aydınlığın ışıklı girdabı. Dizlerim titriyor. Adem, buğdaya uzanıyor. Tabiat kelimelerle anlatılamayacak bir ürperişin eşliğinde. “Çok fena.” Diyor tekrar. Şeytanın ensemden kıs kıs güldüğünü duyar gibiyim. Ürperiyorum.Şeytanın ensemden kıs kıs güldüğünü duyar gibiyim ifadelerinde altı çizili kısım dikkate alındığında tutarsızlık olmadığı, bilakis anlatıcının Asuman karşısında bir günah işler pozisyonuna düşmek üzere olduğunu gösterir. Benzer husus tavus kelimesinin geçtiği örnekler için de söz konusudur. Kuyruğunun güzelliğine karşılık *tavus* kuşunun çirkin *ayakları* olduğu; ayrıca, tavusun cennetten kovulan 3. varlık olduğu ve melek-i tavus'un Hz. Adem'e secde etmediği bilgileri hatırlanırsa

(50) Tenasüp bozuluyor.Yapma diyorum içimden: Gülme. Kahkahayla gülme! Tavus,yüzüstü kovuluyor cennetten. Renk kehkeyşanı içinden çirkin ayaklarına bakıyor. Bütün varlıklar bu renk çağlayanının örttüğü ayaklarına bakıyor. Böyle kahkaha atmamalısın diyorum içimden haykırarak, tekrar. Ayakları alay ediyor renkli yelpazesıyla, bir yılanın ısıklık çalışması gibi. satırlarında anlatılmak istenenin; Asuman'ın gülüşünün, onun güzelliğiyle uyumlu olmadığı, bu uyumu bozanın onun bu kahkahayla gülüşü olduğu ve bunun da anlatıcının kalbinden Asuman'ın kovulmasına sebep olacağı ve bunun da her ne kadar renkli güzelliklere sahipse de tavus'un cennetten kovulması ile irtibatlandırılması olduğunu düşünmek mümkündür.

III- Sonuç

Sonuç olarak, üzerimde emeği olan değerli hocam Prof.Dr.Mahmut Kaplan'ın metin dil biliminin bağdaşıklık ve tutarlılık ilkeleri çerçevesinde bir yaklaşımla ele almaya çalıştığımız Görüntünün Ötesi adlı hikayesinde öncelikle metinde birinci plan ve arka plan anlatım tekniğinin çokça kullanıldığını belirtmemiz gerekir. Buna ek olarak bağdaşıklık görünümüleri açısından yinelemelerin, eksilteli ve örtük yapıların sıkça karşımıza çıktığını görürüz. Bu ve o zamirleri metinde yineleme görünümü açısından sıkça kullanılırken, ben, sen oldukça az; bunlar, şunlar, onlar ise hiç kullanılmamıştır. Tutarlık ilkesi bakımından hikayede iyilik-kötülük, eski-yeni, gülümseme-gülümsememek, sevinç-hüzün, geçmiş zaman-şimdiki zaman, gençlik-yaşlılık, saç ağarması ve üzülme ilişkileri şeklinde kendini sıkça gösteren bir karşıtlık görünümü; beklememezlik, şaşkınlık ve korku dolayısıyla ortaya çıkan ve sebep – sonuç

ilişkinini anlatan görünümlemler yine sıkça kullanılırken bunların yanında, metinde yukarıda değinilen bir takım özelleştirme ve genelleştirme görünümüne de rastlarız. Ayrıca, yazarın, üslup bakımından ifadeleri pekiştirmek maksadıyla beyitlere yer verdiğini de söylemek yerinde olacaktır.

KAYNAKLAR

BALCI, Hülya Aşkın (2006), “Metindilbilim Açısından Bir Çözümleme” (Erişim adresi: http://sbe.erciyes.edu.tr/dergi/sayi_21/11-%20%28191-204.%20syf.%29.pdf, Erişim tarihi: 29.07.2011).

FİLİZOK, Rıza (2011), “Hikaye Etme Metinlerinde Birinci Plân ve Arka Plân Anlatım Tekniği”, (Erişim adresi: <http://www.ege-edebiyat.org/docs/546.pdf>, Erişim tarihi: 09.06.2011).

GÜNAY, Doğan (2007), *Metin Bilgisi*, Multilingual, İstanbul.

KAPLAN, Mahmut (2011), “Görüntünün Ötesi”, (Erişim adresi: <http://mahmutkaplan1.tripod.com/gotesi.htm>, Erişim tarihi: 10.06.2011)

ONURSAL, İrem (2003), “Türkçe Metinlerde Bağdaşıklık ve Tutarlılık”, *Günümüz Dilbilim Çalışmaları*, Multilingual Yayınları, İstanbul.

YILMAZ, Engin, JAHİC, Nadira (2007) “Vire Hikayesi Üzerine Metin Dilbilimsel Bir İnceleme”, (Erişim adresi: www.turkoloji.cu.edu.tr, erişim tarihi: 20.07. 2011).